

КОНСТИТУЦИОНЕН СЪД

Г. № 37 К1 10/17 г.

Дата 07-02-2018

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ПРАВОСЪДИЕТО

Изх. № 10-00-1-¹⁴⁸-2-06-02-2018

На Ваш № 13 КД / 17.01.2018 г.

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

С Т А Н О В И Щ Е

ОТ

ЦЕЦКА ЦАЧЕВА
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО
ПО
КОНСТИТУЦИОННО ДЕЛО № 10/2017 г.

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПРЕДСЕДАТЕЛ,
УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С определение на Конституционния съд от 16 януари 2018 г. съм конституирана като заинтересована страна по конституционно дело № 10 за 2017 г., образувано на 17.11.2017 г. по искане на пленума на Върховния касационен съд (ВКС) за установяване на противоконституционност на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно, и на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), (обн., ДВ, бр. 86/2005 г., последно доп. ДВ, бр. 101/19.12.2017 г.), както и за произнасяне за съответствие на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно от НПК с международен договор, по който България е страна, а именно с чл. 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи – Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи (КЗПЧОС) (обн., ДВ, бр. 80/1992 г. с последвали изменения).

С посоченото определение и на основание чл. 149, ал. 1, т. 2 и т. 4 от Конституцията на Република България, във връзка с чл. 19, ал. 1 от Закона за Конституционен съд е допуснато за разглеждане по същество искането за установяване на противоконституционност на изброените по-горе разпоредби.

По така направеното искане излагам следното становище:

I. С измененията на Наказателно – процесуалния кодекс (НПК), обн., ДВ, бр. 63 от 2017 г., в сила от 05.11. 2017 г. разпоредбата на чл. 127, ал. 1 НПК беше допълнена. Към писмените доказателствени средства се прибавиха още ревизионните актове, с които са установени данъчни задължения и задължения за задължителни осигурителни вноски и приложените към тях ревизионни доклади, както и докладите по чл. 19 от Закона за държавната финансова инспекция от извършени финансови инспекции и одитните доклади по чл. 56 от Закона за Сметната палата (ЗСП) и приложените към тях документи. С това последно допълнение на НПК ревизионните актове, докладите по чл. 19 от Закона за държавната финансова инспекция (ЗДФИ) и одитните доклади по чл. 56 от Закона за сметната палата (ЗСП) се приравняват на доказателствено средство в наказателния процес.

По правило всеки документ е писмено доказателствено средство, когато възпроизвежда факти от обективната действителност чрез писмени знаци. Писмените доказателствени средства са от естество, което не позволява те да бъдат изброени изчерпателно. В този контекст всеки документ може да е писмено доказателствено средство, както изрично е посочено в чл. 127 НПК, който гласи: „...и други документи”. Това, което е важно за конкретно наказателно производство, е, че писмените доказателствени средства са винаги документи. Понятието документ е изяснено с Постановление № 3 от 23.III.1982 г. по н. д. № 12/81 г., Пленум на ВС. Писмено доказателствено средство по смисъла на цитираната разпоредба може да е всеки документ, било той частен, официален, оригинал, препис, ксерокопие. Важното и същественото за наказателния процес е приобщените документи, които са писмено доказателствено средство, да интересуват наказателния процес само със своето съдържание. Нещо повече, документите, които се използват като писмени доказателствени средства, обикновено са удостоверителни, защото само този вид документи възпроизвеждат факти от обективната действителност. Именно такива представляват документите, посочени в чл. 127, ал. 1, предложение предпоследно и последно НПК, за което е направено съответното искане.

Следва да се има предвид, че документите, писмени доказателствени средства по смисъла на чл. 127 НПК, могат да се обособят в две групи. Едната група обхваща всички документи, изготвени в хода на образувано наказателно дело по правилата на НПК. Това са официални документи, изготвени от компетентен орган в хода на висящ процес, каквито са протоколите от извършените действия по разследването или съдебно-следствени действия, тоест всички протоколи от извършените способности на доказване. В разпоредбата на чл. 129 НПК изчерпателно са посочени техните реквизити, а в чл. 130 НПК е посочен редът, по който могат да се правят поправки и допълнения. Нещо повече, чл. 131 НПК легално ги обявява за доказателствени средства за събраните доказателства.

Втората група обхваща всички документи, които са приложени по делото и са писмени доказателствени средства, но са изготвени преди процеса и независимо от него, но винаги извън висящия наказателен процес. За да се реши правилно въпросът дали разпоредбата на разпоредбата на чл. 127, ал. 1 НПК в посочената част е противоконституционна, следва да се прецени дали посочените ревизионни актове, докладите по чл. 19 от ЗДФИ и одитните доклади по чл. 56 от ЗСП могат ли да бъдат

отнесени към втората група писмени доказателствени средства, изготвени извън наказателния процес.

В този смисъл намирам съдържащите се в искането за обявяване на противоконституционност аргумент и становище, че приравняването на изброените документи на писмени доказателствени средства е в конфликт с изискването на чл. 121, ал. 1 от Конституцията, доразвито в чл. 105, ал. 2 НПК, за неправилни. Изготвените извън процеса и независимо от конкретното наказателно производство документи могат да бъдат допустими доказателствени средства, както по-горе беше посочено, стига да са събрани и приобщени към доказателствената съвкупност по реда и правилата на НПК. Това, което е меродавно и определящо в случая, е дали тези документи интересуват наказателния процес със своето съдържание и допринасят ли за изясняване на предмета на доказване по смисъла на чл. 102 НПК.

Писменият документ по чл. 17 от Закона за държавната финансова инспекция (ЗДФИ) възпроизвежда факти от обективната действителност, които на по-късен етап в хода на наказателното производство може да се окажат доказателства по делото. Докладът по чл. 17, ал. 1 винаги се изготвя с приложени доказателства към него, становища и заключение. Тези отделни части представляват негов неизменен и задължителен елемент, като в структурно отношение съществуването на всяка една от частите, в своята цялост и съвкупност, го превръщат в единен документ. Тъй като съдържа фактически констатации на съответния държавен орган въз основа на анализа на събраните от последния материали, приложени към като негова неизменна част, с основание се приема, че този официален документ удостоверява факти от обективната действителност. А когато същите са свързани с предмета на доказване и изясняват фактите и обстоятелствата, посочени в чл. 102 НПК, този доклад следва да се преценява на общо основание, наред с останалите писмени доказателствени средства.

Аналогични характеристики имат и докладите по чл. 56 от ЗСП, които са определени като „доклади със становища по отчети за изпълнение на бюджети“. Те съдържат оценка на съответния държавен орган по отношение на отчет за изпълнение на бюджет, но като официален документ със съответните законови реквизити (заключение и становище по чл. 47, ал. 5 ЗСП) с тях се констатира обстоятелства от обективната действителност, които в конкретно наказателно производство могат да имат връзка с предмета на доказване. Съгласно чл. 48 от ЗСП въз основа на проекта на доклад заедно със заключението и становищата по чл. 47, ал. 5 се приема с решение окончателен одитен доклад въз основа на цялостна оценка на доказателствата, становищата и обясненията. Решението, с което се приема окончателният доклад, е диспозитивен документ на Сметната палата, с който тя може да приеме или отхвърли напълно или частично заключението по чл. 47, ал. 5 ЗСП и направените към него предложения за изменения и да приеме, измени, отмени изцяло или частично констатации, изводи, оценки и препоръки в одитния доклад; да отхвърли изцяло одитния доклад поради неотстраними пропуски и нередности в него; когато промените в констатациите, изводите, оценките и препоръките в одитния доклад водят до изводи за нарушения, за които се търси по-тежка отговорност, председателят на Сметната палата може да уведоми за това ръководителя на одитираната организация. Във всички случаи обаче одитният доклад и приложените към него документи, могат да бъдат приобщени към доказателствената съвкупност и да бъдат кредитирани заедно с останалите

доказателствени материали. Тези й правомощия касаят производството по цитирания Закон за Сметната палата. Но когато има образувано наказателно производство, доказателственото значение относно извършването на деянието, авторството или причинените щети на тези по своя характер официални удостоверителни документи е безспорно.

Разпоредбата на чл. 121, ал. 1 от Конституцията установява конституционното изискване съдилищата да осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес. Същевременно правото на справедлив процес по смисъла на чл. 6 КЗПЧОС е гарантирано тогава, когато националните държави са създали съответните процесуални гаранции за провеждане на съдебно производство в условията на състезателност и равенство на средствата за правна защита. Изложеното разбиране, че изискването за „състезателно производство“ по смисъла на чл. 6 КЗПЧОС се проявява в това всяка страна да има възможност да се запознае и да коментира в процеса представените от другата страна становища и доказателства, а „равенството на средствата“ изисква на всяка страна да бъдат предоставени разумни възможности да представи позицията си при условия, които не я поставят в съществено по-неблагоприятно положение от другата страна, не е относимо към внесеното искане от страна на Пленума на ВКС. Посочените две разпоредби от страна на вносителя се отнасят до ръководни начала на наказателния процес и имат отношение както до организацията, така и до процесуалните гаранции, обезпечаващи правото на защита на страните в хода на образувано наказателно производство. Отделен е въпросът, че принципът на състезателност намира проявление само в съдебната фаза на наказателния процес – арг. от чл. 12 от НПК.

Не може да се съгласим с твърдението на вносителя, че е недопустимо приравняването на изброените в чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно НПК, писмени документи на писмени доказателствени средства, понеже доказателствата, установявани с тях, не са събрани и проверени в състезателна процедура, с обезпечаване на равенство на средствата. Неправилно се подчертава също, че на писмените доказателствени средства, за каквито са обявени посочените по-горе документи, с включването им в разпоредбата на чл. 127 НПК, се придава същото значение като на доказателства, събрани по реда и със способите, предвидени в НПК. В конкретния случай не се прави разлика между доказателства и писмени доказателствени средства. Както по-горе беше посочено, писмените доказателствени средства не са изброени изчерпателно в НПК. Те могат да бъдат създадени както в хода на образувано наказателно производство, така и извън него, тоест от орган, различен от ръководно – решаващия в наказателния процес. Същественото за тях е предвидената възможност в следствие да бъдат приобщени по реда и правилата на НПК към доказателствената съвкупност. Приобщаването се осъществява чрез тяхното събиране от органите на досъдебната фаза на наказателния процес или от съда в неговата съдебна фаза. Поради тази причина считам, че разпоредбата на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно НПК, не влиза в противоречие с разпоредбата на чл. 105, ал. 2 НПК. Друг съществен признак, на който посочените по-горе документи отговарят, е връзката им с предмета на доказване в наказателния процес. Съдържащите се в тях фактически констатации, подкрепящи се от приложените към доклада материали, винаги възпроизвеждат факти от предмета на доказване и в този смисъл те интересуват наказателния процес със своето съдържание.

С оглед на гореизложеното смятам, че искането на пленума на Върховния касационен съд (ВКС) за установяване на противоконституционност на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно, (обн., ДВ, бр. 86/2005 г., последно доп. ДВ, бр. 101/19.12.2017 г.), не следва да бъде уважено. Конституционният съд следва да се произнесе, че не е налице и така твърдяното несъответствие на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно от НПК с международен договор, по който България е страна, а именно с чл. 6 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи - КЗПЧОС (обн., ДВ, бр. 80/1992 г. с последвали изменения).

II. По отношение на внесеното искане за обявяване на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК за противоконституционна, считам, че посочената разпоредба възлага на специализирания наказателен съд разглеждане на дела за определени престъпления, извършени от определени категории субекти, но по този начин не се дава на този орган на съдебната власт характеристика на извънреден съд. В Република България извънредни съдилища не се допускат съобразно чл. 119, ал. 3 от Конституцията и функционирането им противоречи на принципа за правовата държава - чл. 4, ал. 1 от Конституцията. Специализираните съдилища поначало са допустими съгласно чл. 119, ал. 2 от Конституцията и те притежават тези общи характеристики. Конституционният съд вече се е произнесъл с Решение № 5 от 1994 г. по к. д. № 3 от 1994 г., че чл. 119, ал. 2 от Конституцията изрично предвижда създаването в бъдеще и на други специализирани съдилища, непосочени в първата алинея, а в Решение № 22 от 1998 г. по к. д. № 18 от 1998 г. е приел, че „по смисъла на Конституцията специализираните съдилища са част от целокупната съдебна система. Те не са съдилища само от функционално гледище, т.е. защото са им възложени правораздавателни функции, а съдилища и от организационно гледище, защото за съдиите в тях важат същите изисквания и статут, които важат и за съдиите от общите съдилища“.

Делата, които са подсъдни на специализирания съд, са изчерпателно изброени в разпоредбата на чл. 411а, ал. 1 НПК, като в обхвата и компетентността попадат престъпленията, извършени от посочените лица в т. 4 от цитираната разпоредба.

В конкретния случай не е налице противоречие с конституционния принцип на равенство на гражданите пред закона - чл. 6, ал. 2 от Конституцията. Освен това оспореното допълнение в чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК не представлява съществено отстъпление от идеята, че компетентността на специализираните съдилища се определя единствено съобразно предметен критерий, свързан с правната квалификация на деянието. Подведомствеността, респективно компетентността на специализирания наказателен съд се обуславя от засегнатите обществени отношения при извършване на конкретното деяние. Обектът на престъплението е единствено предметният критерий, който води до необходимостта от „специализация“ при разглеждането и решаването на наказателни дела при извършени престъпления от посочените в чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК лица. В тази насока се е произнесъл и Конституционният съд в свое Решение № 10 от 15 ноември 2011 г. по Конституционно дело № 6 от 2011 г., в което изрично посочва в мотивите си критерия, възприет от законодателя за правилното определяне на компетентността специализирания наказателен съд. В същото това решение е посочено, че именно от определящо значение е предметът на наказателното дело, а не качеството на извършителите на престъплението. Вторият критерий е вече използван при определяне подсъдността на военните съдилища и на

Софийския градски съд, който разглежда като първа инстанция и делата за престъпления от общ характер, извършени от лица с имунитет или от членове на Министерския съвет съгласно неоспорения чл. 35, ал. 3 НПК.

Следва да се има предвид, че предметът на наказателното дело не е равнозначно понятие на предмет на престъпление и в случая не е налице противоречие с принципа, че дадена материя се квалифицира като специализирана само според предмета или субекта на престъпление. В този смисъл в хипотезата на оспорената разпоредба не е налице съчетание на посочените два критерия – предмет и субект на престъпление. Доколкото предметът на престъпление е елемент от обществените отношения, непосредствен обект на престъплението или материална предпоставка за съществуване на отношението, който съществува независимо от дееца и върху който последният въздейства, като по този начин засяга самото отношение, изискването за единствен критерий (предметния), който да обоснове разглеждането и решаването на наказателното дело от специализирания наказателен съд, е спазено.

Това законодателно решение съответства на изискванията на Конституцията и е изцяло съобразено с Решение № 10 от 15 ноември 2011 г. по Конституционно дело № 6 от 2011 г. В анализа между специализирания и извънреден съд конституционният съд е преценил, че специализираният наказателен съд не е извънреден съд, а той е специализиран съд, и че неговата специализация се предлага да бъде с оглед предмета на престъпленията и качествената характеристика на дейците.

Следователно липсват отклонения от общоустановените правила, важими за съдилищата както в НПК, така и в отделни текстове на Закона за съдебната власт, посочени от вносителя. Ето защо считаме, че възлагането на специализирания наказателен съд разглеждане на дела за определени престъпления, извършени от определени категории субекти, - посочените лица по чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК, не може да бъде определено като противоконституционно.

С УВАЖЕНИЕ,

ЦЕЦКА ЦАЧЕВА
МИНИСТЪР НА ПРАВОСЪДИЕТО